

การสรรหาบุคคลเข้าทำงานและการฝึกอบรม

ในบทนี้ผู้เขียนศึกษาถึงการสรรหาบุคคลเข้าทำงาน เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน และการฝึกอบรมเพื่อเป็นการพัฒนาพนักงานของการรถไฟฯ ให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น

๔.๑ การสรรหาบุคคลเข้าทำงาน

โดยทั่วไปการสรรหาบุคคล (Recruitment) หมายถึงกระบวนการค้นหาและชักจูงบุคคลที่มีความสามารถให้สมัครเข้าทำงานในองค์กร และเมื่อได้บุคคลเหล่านั้นมาแล้ว ก็จะทำการคัดเลือก (Selection) คือการกำหนดตัวบุคคลที่ต้องการเพื่อให้ได้คนที่ดีที่สุดจากจำนวนผู้สมัครทั้งหมด^๒

ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ การสรรหาบุคคลหมายรวมถึงการสรรหา (Recruitment) และการคัดเลือก (Selection)

การบริหารกิจการใหญ่ ๆ เช่น ในการรถไฟฯ เพื่อให้ได้ผลดีนั้น นอกจากจะต้องคอยปรับปรุงการจัดหน่วยงานให้เรียบร้อยตลอดเวลาแล้ว การสรรหาบุคคลเข้าทำงานก็มีความสำคัญอยู่มาก เพราะไม่ว่างานนั้นจะยากเย็นเพียงใด ถ้าได้เลือกใช้คนโดยถูกต้องแล้ว ก็จะสามารถทำลุล่วงไปได้ด้วยดี ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการทำงานจึงอยู่ที่ว่าเลือกใช้คนถูกหรือไม่ งานใดที่จับเอาตัวคนไปวางใจเหมาะสมกับตำแหน่งงานที่งานนั้นยอมก้าวหน้าไปสู่ผลสำเร็จ การสรรหาบุคคลเข้าทำงานจึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำกันโดยสุจริตรอบคอบ

---

^๑ Edwin B. Flipppo, Principles of Personnel Management, (New York : McGraw-Hill Company, 1966), p. 133

^๒ เรืออากาศโทตัญญู บุนนาค, "การสรรหาบุคคลเข้าทำงานในวงการธุรกิจ", การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า ๓๑.๕

โดยพยายามหาทางคัดเลือกให้โดยที่มีความรู้ความสามารถ ประกาศชักจูงให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสมัครสอบใหม่มากที่สุดที่จะทำได้ แล้วจัดให้มีการสอบแข่งขัน สอบคัดเลือกหรือคัดเลือก เพื่อเลือกเฟ้นให้ใครคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าปฏิบัติงาน อันเป็นความมุ่งหมายประการแรกของการบริหารงานบุคคล

วิธีการสรรหามบุคคลเข้าทำงาน

วิธีการสรรหามบุคคลที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ^๓ ได้แก่

๑. การสรรหามบุคคลจากภายในองค์กร (internal source) เป็นวิธีการที่เพิ่มขวัญผู้ปฏิบัติงานใหม่โอกาสเลื่อนฐานะตนเอง ไปสู่ตำแหน่งว่างที่ดีกว่า และให้ประโยชน์แก่องค์กร ในค่านที่ว่ามีโอกาสศึกษาประวัติการทำงานของบุคคลนั้นมาแล้ว เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าบุคคลผู้นั้นเหมาะสมกับตำแหน่งที่ว่างอยู่หรือไม่

๒. การสรรหามบุคคลจากภายนอกองค์กร (external source) ตั้งแต่ระดับพนักงานผู้น้อย จนถึงระดับชั้นสูง (ถ้าหากเป็นกรณีที่ไม่ม่บุคคลภายในที่มีคุณสมบัติเหมาะสม) วิธีการสรรหามบุคคลจากภายนอก ที่นิยมใช้กัน คือ

๒.๑ การประกาศโฆษณา เป็นวิธีการสรรหามบุคคลที่นิยมใช้กันมากโดยวิธีนี้สามารถจะชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับองค์การ สภาพของงาน คุณสมบัติที่ต้องการ ฯลฯ การตีประกาศอาจจะเจาะจงเฉพาะสถานที่บุคคลที่ต้องการ หรือประกาศโดยทั่วไป

๒.๒ ติดต่อผ่านสำนักงานจัดหางาน ซึ่งมีอยู่มากทั้งของเอกชนและของราชการ

๒.๓ ผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบันให้คำรับรองบุคคลนั้น ว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมตามที่ต้องการต้องการ

๒.๔ ติดต่อกับโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ความต้องการบุคคลที่มีความรู้ทางเทคนิคทำให้องค์การต่าง ๆ มีความปรารถนาที่จะได้ผู้ที่ยจบจากโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากขึ้น การติดต่อในลักษณะนี้ไม่ไค้หมายเพียงการไปปิดประกาศหรือติดต่อกับฝ่ายจัดการของสถานที่เหล่านั้น หากแต่หมายถึงความพยายามที่จะได้พบกับผู้ที่สนใจในองค์กร เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่ง รวมถึงลักษณะขององค์กรโดยทั่วไป

^๓
Flippo , op. cit., p. I33 - I35

๒.๕ จากสหพันธกรรมกร วิธีนี้เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องใช้ในการเลือกสรรหาบุคคล

๒.๖ วิธีการจ้างชั่วคราว อาจจะจ้างเป็นรายชั่วโมง หรือรายวัน โดยวิธีนี้หน่วยงานนั้นอาจจะไม่ได้พนักงานที่ได้รับการอบรม หรือผ่านการคัดเลือกมาแล้ว แต่เป็นผลดีในแง่ที่ไม่มีพันธะในเรื่องค่าตอบแทน การประกัน หรือผลประโยชน์อื่น ๆ

วิธีการสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานของการรถไฟ ฯ

สำหรับการสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ นั้น นับว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่ต้องมีการปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา เพราะจะต้องมีผู้ที่ลาออกไปโดยความสมัครใจ หรือถูกไล่ออก หรือถูกปลดเกษียณ หรือให้ออกเพราะหย่อนความสามารถ ตลอดจนการถึงแก่กรรมของลูกจ้างเอง ไม่ว่าสาเหตุของการออกจะเป็นอย่างไร ความจำเป็นที่จะต้องจ้างคนแทนต้องมีอยู่เสมอ วิธีสรรหาบุคคลเข้าทำงานในการรถไฟ ฯ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันได้แก่

๑. เมื่อมีตำแหน่งว่าง การรถไฟ ฯ จะดำเนินการสรรหาบุคคล ๒ ประการคือ

ก. คัดเลือกจากบุคคลภายใน ฝ่ายต่าง ๆ จะแจ้งมายังกองควบคุมกำลังงานว่าต้องการบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งที่ว่าง ทางกองควบคุมก็จะออกหนังสือเวียนไปยังฝ่ายและสำนักงานต่าง ๆ สอดถามว่ามีผู้ปฏิบัติงานซึ่งเหมาะสมที่จะโยกย้ายไปอยู่ในตำแหน่งที่ว่างบ้างหรือไม่ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องหากคนใหม่มาจากภายนอกวงงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานภายในได้มีสิทธิในการเปลี่ยนตำแหน่งก่อน ถ้าหากมีผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณสมบัติตามต้องการ และมีความประสงค์ที่จะย้าย กองควบคุมฯ ก็จะส่งไปให้ยังฝ่ายหรือสำนักงานที่แจ้งความจำนงมา

ข. คัดเลือกจากบุคคลภายนอก แบ่งเป็น ๒ กรณีคือ

๑. เมื่อไม่มีบุคคลภายในเข้าแทนตำแหน่งที่ว่าง
๒. ในกรณีที่ฝ่ายหรือสำนักงานนั้นๆ แจ้งความจำนงว่าต้องการบุคคลภายนอก

๔ การรถไฟแห่งประเทศไทย, ระเบียบการบุคคลลาภีบาลฉบับที่ ๑ ว่าด้วยการควบคุมกำลังงาน, ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘, ข้อ ๒

ในกรณีดังกล่าว กองควบคุม ฯ ก็ประกาศรับสมัครจากบุคคลภายนอกโดยทั่วไป

๒. ประกาศให้ทุนการศึกษาแก่นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๑ ของมหาวิทยาลัยในประเทศ โดยเลือกให้ทุนเฉพาะสาขาวิชาที่ต้องการ การรถไฟ ฯ จะตั้งกรรมการขึ้นสอบคัดเลือกหรือคัดเลือก กำหนดเวลาให้ทุนไม่เกิน ๖ ปี โดยมีสัญญาว่า การให้เงินทุนจะให้ปีละ ๕,๐๐๐ บาท จ่ายเป็นรายเดือนตั้งแต่มิถุนายน - มีนาคม เฉพาะเดือนมิถุนายน และกรกฎาคม จ่ายให้เดือนละ ๑,๓๐๐ บาท ส่วนเดือนอื่น ๆ จ่ายให้เดือนละ ๓๐๐ บาท ในระหว่างปีภาคเรียนผู้ที่ได้รับทุนจะต้องมารับการฝึกงานในการรถไฟ ฯ ปีละไม่น้อยกว่า ๑ เดือน โดยการรถไฟ ฯ เป็นผู้กำหนดเวลา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะต้องเข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ เมื่อมีตำแหน่งว่าง โดยมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๒ เท่าของระยะเวลาที่การรถไฟ ฯ ให้ทุนการศึกษา

๓. รับโอนนักเรียนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ เข้าเป็นนักเรียนทุนการรถไฟ ฯ การให้ทุนกำหนดค่าใหญ่ที่กำลังศึกษาอยู่ตั้งแต่ชั้นปีที่ ๒ ของมหาวิทยาลัยแห่งนั้น อายุไม่เกิน ๒๕ ปี คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนจะเป็นผู้ส่งรายชื่อมาให้การรถไฟ ฯ พิจารณาคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติตามที่การรถไฟ ฯ ต้องการ โดยการรถไฟ ฯ จะ

๕. เรื่อง ระเบียบการ

๖ การรถไฟแห่งประเทศไทย , ระเบียบการจัดส่งนักเรียนหรือพนักงานของการรถไฟ ฯ ไปศึกษาฝึกงาน ฝึกงานในต่างประเทศ และกรให้ทุนการศึกษากลับในประเทศ , ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๘ , ข้อ ๕ ทวิ

๗ การรถไฟแห่งประเทศไทย , คำสั่งทั่วไปที่ มทบ. ๑๐๑/๒๕๑๑ เรื่องแก้ไขหนังสือสัญญาสำหรับนิสิตหรือนักศึกษาที่ได้รับทุนของการรถไฟ ฯ เพื่อศึกษาชั้นปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศ , ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๑

กำหนดเวลาช่วยเหลือให้ทุนการศึกษาต่อไม่เกิน ๓ ปี โดยมีสัญญาว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะต้องทำงานในการรถไฟ ฯ ไม่น้อยกว่า ๓ ปี ๘

๘. ประกาศให้ทุนแก่นักเรียนสำเร็จจากโรงเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษา และโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ ไปศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศโดยทุนของการรถไฟ ฯ กำหนดเวลาศึกษาไม่เกิน ๖ ปี การรถไฟ ฯ จะตั้งกรรมการของการรถไฟ ฯ เป็นผู้ทำการสอบคัดเลือก โดยมีสัญญาว่าเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะต้องทำงานในการรถไฟ ฯ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓ เท่าระยะเวลาที่ได้รับทุน และแม้ระยะเวลาที่ได้รับทุนต่ำกว่า ๑ ปี ก็จะต้องทำงานในการรถไฟ ฯ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓ ปี ๑๑

๙. รับจากผู้ที่สำเร็จโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ ซึ่งเป็นสถาบันผลิตพนักงานชั้นผู้น้อยของการรถไฟ ฯ ให้แก่ฝ่ายการเดินรถ ฝ่ายการช่างกล และฝ่ายการช่างโยธา โดยฝ่ายเหล่านี้จะแจ้งความจำนงไปยังสำนักงานศูนย์การฝึก ว่ามีความต้องการพนักงานชั้นผู้น้อยในฝ่ายนั้น ๆ เป็นจำนวนเท่าใด เพื่อที่ทางสำนักงานศูนย์การฝึก จะได้กำหนดจำนวนนักเรียนที่จะรับในแต่ละปี และเมื่อนักเรียนเหล่านั้นสำเร็จการศึกษา และมีความประสงค์ที่จะเข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ ทางฝ่ายจะบรรจุให้เข้าทำงานตามสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา

๘ การรถไฟแห่งประเทศไทย , ระเบียบการจัดส่งนักเรียนหรือพนักงานของการรถไฟ ฯ ไปศึกษา ฝึกงาน และดูงานในต่างประเทศ , ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ , ข้อ ๕ และข้อ ๖(๔)

๙ การรถไฟแห่งประเทศไทย , หนังสือสัญญาสำหรับนักเรียนในต่างประเทศ ที่ได้รับโอนเป็นนักเรียนทุนของการรถไฟ ฯ ข้อ ๓

๑๐ ระเบียบการจัดส่งนักเรียน ฯ , เรื่องเดิม , ข้อ ๖ (๑ และ ๒)

๑๑ การรถไฟแห่งประเทศไทย , หนังสือสัญญาสำหรับนักเรียนทุนของการรถไฟ ฯ ซึ่งไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ , ข้อ ๔

๖. การติดต่อทบทวนเป็นการภายใน โดยการรถไฟ ฯ ส่งพนักงานไปติดต่อ
ชักจูงแนะแนวแก่นิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายของสถาบันที่มีวุฒิตามที่การรถไฟ ฯ ต้องการ เช่น
คณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น

สำหรับกระบวนการสรรหาบุคคลจากภายนอกเข้าทำงานของการรถไฟ ฯ จะได้
อธิบายตามลำดับ คือ

๑. การรับสมัคร

วัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสรรหาบุคคล ก็คือเลือกเอาเฉพาะบุคคลที่เห็น
ว่ามีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่ว่าง^{๑๒} อันเป็นจุดแรกเริ่มที่สำคัญที่สุดของการบริหาร
งานบุคคล เพราะถ้าสามารถชักจูงคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานได้มาก ก็
ทำให้หน่วยงานนั้นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรับสมัครจึงเป็นขบวนการซึ่งหน่วย
งานหรือองค์กรหาวิธีที่จะดึงดูดใจหรือชักจูงให้มีความรู้ความสามารถมาสมัครงาน ใน
ระยะแรกการบริหารงานบุคคลมุ่งที่จะจัดระบบเล่นพรรคเล่นพวก การประกาศรับสมัครจึง
เป็นเพียงการชักจูงบุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติเท่านั้น แต่ในปัจจุบันการรับสมัครได้ก้าวหน้าไปในทาง
ที่จะพยายามชักจูงบุคคลที่มีความรู้ความสามารถให้มาสมัครงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้^{๑๓}

สำหรับการรถไฟ ฯ หัวหน้ากองควบคุมกำลังงานจะเป็นผู้ประกาศรับสมัคร
บุคคลเข้าทำงานในการรถไฟ ฯ โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครไว้ คือ^{๑๔}

^{๑๒} จูน่างค์ สมประสงค์ , การบริหารพนักงานการเจ้าหน้าที่ , (พระนคร:กรุงสยาม-การพิมพ์ , ๒๕๑๔) , หน้า ๑๖๗

^{๑๓} A.C.Germann, Police Personnel Management, (Springfield, Illinois : Charles C. Thomas Publisher, 1958), p. 27

^{๑๔} การรถไฟแห่งประเทศไทย , ข้อบังคับคณะกรรมการ ฯ ฉบับที่ ๕๘ ว่าด้วยการบริหาร
แต่งตั้ง และยกย่องพนักงานของการรถไฟ ฯ , ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๘ , ข้อ ๒

๑. มีสัญชาติไทย
๒. อายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์
๓. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ
๔. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการ เป็นที่รังเกียจแก่สังคม โรคยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง และโรคพิษสุราเรื้อรัง
๕. ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกพักราชการ หรือถูกพักงานในองค์การใด
๖. ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมอันดี
๗. ไม่เป็นผู้มีหนี้สินต้นตัว
๘. ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ หรือความผิดอันใดกระทำโดยประมาท
๙. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษเพราะประพฤติชั่ว ดิฉ้อโกงออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะ เทศบาล หรือสุขาภิบาล
๑๐. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออกจากราชการเพราะกระทำผิดทางวินัย
๑๑. ไม่เคยเป็นผู้ถูกลงโทษปลดออกจากราชการ หรือจากงานองค์การใด ๆ
๑๒. ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษไล่ออกจากราชการ หรือจากงานองค์การใด ๆ

ในกรณีที่ต้องการผู้ปฏิบัติงานพิเศษหญิง การรถไฟ ฯ จะระบุว่าต้องเป็นหญิงที่ยังไม่ได้สมรสมาก่อน ไม่ว่าโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว บุคคลที่จะสมัครเข้าทำงานยังต้องมีคุณสมบัติตามที่ฝ่ายหรือสำนักงาน จะแจ้งให้กองควบคุมกำหนดเป็นราย ๆ ไป เช่น ต้องมีพื้นฐานความรู้จบปริญญาตรีทางแพทยศาสตร์ อายุไม่เกิน ๓๕ ปี เพศชาย หรือผู้ที่สำเร็จชั้น ม.ศ.๕ มีความสามารถ ในการพิมพ์คัมภีร์แบบทั่วไป ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพศชาย อายุไม่เกิน ๓๕ ปี เป็นต้น

การประกาศรับสมัครทำตามงวด คือ เมษายน กรกฎาคม ตุลาคม และมกราคม
แต่อาจจะประกาศงวดพิเศษในกรณีที่ต้องการบุคคลเข้าปฏิบัติงานเป็นการด่วน หัวหน้ากอง
ควบคุมกำลังงาน เป็นผู้ลงนามประกาศรับสมัครบุคคลตามที่แต่ละฝ่ายต้องการ โดยประกาศ
กำหนดเวลายื่นใบสมัครไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

ในทางปฏิบัติ กองควบคุมกำลังงานจะส่งประกาศรับสมัครไปยังฝ่ายและสำนักงาน
ต่าง ๆ ของการรถไฟ เพื่อปิดประกาศให้ทราบทั่วกัน นอกจากนั้นจะส่งประกาศไปยังหน่วย
งานต่าง ๆ อีก คือ

๑. คำนววิทยุกระจายเสียง ส่งไปให้แก่
  - ๑.๑ หัวหน้ากองการข่าว กรมประชาสัมพันธ์
  - ๑.๒ หัวหน้ากองวิทยุประจำถิ่น กรมการทหารสื่อสาร
  - ๑.๓ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียง กรมการรักษาคินแดน
  - ๑.๔ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงทหารเรือ
  - ๑.๕ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงยานเกราะ
  - ๑.๖ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงทหารอากาศ
  - ๑.๗ หัวหน้าสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมการขนส่งทหารบก
  - ๑.๘ หัวหน้าสถานีวิทยุทดลอง ๑ ป.ณ.

๒. คานหนังสือพิมพ์ ให้หมแดงข่าวของการรถไฟ ฯ นำประกาศไปแจก
หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อลงแจ้งความในหนังสือพิมพ์

๓. คานหน่วยราชการ ได้แก่แผนกส่วนแรงงาน และกองการจัดหางาน กรม
แรงงาน กระทรวงมหาดไทย และอาคารสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

๔. คานสถานศึกษา ส่งประกาศไปคามมหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนอาชีว-
ศึกษาต่าง ๆ ที่มีหลักสูตรการสอนผู้สำเร็จการศึกษาตามที่การรถไฟ ฯ ต้องการ

แผนกจัดหาและคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน จะส่งตัวผู้สมัครไปรับการตรวจร่างกายจาก
นายแพทย์รถไฟ เมื่อนายแพทย์ใดตรวจร่างกายแล้ว ผู้สมัครจะนำไปรับรองของนายแพทย์
ไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่แผนกจัดหาและคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน เมื่อร่างกายเหมาะสมกับหน้าที่ที่มา

เข้าสอบได้ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะประกาศให้ทราบ หากปรากฏว่าร่างกาย ไม่เหมาะสมกับหน้าที่ ทางการรถไฟ ฯ จะคืนเงินค่าสมัครให้ครั้งหนึ่ง และผู้นั้นจะเข้าสอบ ไม่ได้ ๑๕

๒. การคัดเลือก

เมื่อได้บุคคลตามต้องการ ก็เข้ากระบวนการเลือกสรรอันเป็นวิธีการคัดเลือก หรือสอบคัดเลือกเพื่อคัดเลือกให้ได้อันที่ดีที่สุด ส่วนใหญ่การรถไฟ ฯ ทำการเลือกสรรบุคคลโดยใช้ วิธีสอบคัดเลือก สำหรับวิธีการคัดเลือกนั้นใช้ในกรณีที่ตำแหน่งงานนั้นเป็นตำแหน่งที่หาผู้สมัคร ได้ยาก และการรถไฟ ฯ จำเป็นจะต้องได้บุคคลประเภทนั้นเข้าทำงาน เช่น แพทย์ พยาบาล ฯลฯ ทางกองควบคุมกำลังงาน จะส่งตัวผู้สมัครไปให้ฝ่ายหรือสำนักงานที่มีความต้องการเป็นผู้ ทำการคัดเลือกโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ สอดถาม เกี่ยวกับความชำนาญงาน ประวัติ และ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

ในทางปฏิบัติ ผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเมื่อผ่านการคัดเลือกแล้ว มักได้รับ การบรรจุให้เข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ ทั้งสิ้น

๓. การสอบคัดเลือก

วิธีดำเนินงานในการจัดหาบุคคลเข้าทำงานตามความต้องการของฝ่ายและ สำนักงานต่าง ๆ อีกวิธีหนึ่งคือการสอบคัดเลือก โดยคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งของการ รถไฟ ฯ จำนวนไม่น้อยกว่า ๓ นาย ผู้แทนของหน่วยที่ต้องการกำลังงาน และ นายแพทย์ผู้แทนสำนักงานแพทย์ เป็นกรรมการร่วมด้วย เมื่อกองควบคุมกำลังงานได้ทำ การสอบกาสมัครแล้ว ก็จะประชุมคณะกรรมการ ฯ เพื่อกำหนด เวลา และสถานที่ที่จะ ทำการสอบคัดเลือก แมงหน้าที่จะออกข้อสอบโดยกรรมการผู้ออกข้อสอบเป็นผู้ตรวจข้อสอบ และรับผิดชอบในวิชานั้น ๆ โดยเฉพาะ ในกรณีที่มีความเห็นขัดแย้งและคะแนนเสียงเท่ากัน

---

๑๕ การรถไฟแห่งประเทศไทย , ระเบียบการรับสมัครเพื่อบรรจุเป็นพนักงานของการรถไฟ ฯ
ขอ ๕

ให้ประธานกรรมการเป็นผู้ขาด ๑๖

สำหรับการสอบคัดเลือกผู้ที่จะเข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ นอกจากจะสอบด้านวิชาการโดยทั่วไปแล้ว ยังทำการทดสอบในด้านจิตวิทยา ความรู้ในงานและความชำนาญเพื่อให้ ปรากฏแน่ชัดว่าผู้ที่ได้รับการสอบคัดเลือกมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ๑๗ ในทางปฏิบัติ แบ่งการสอบออกเป็น

๑. การสอบภาควิชาการ เป็นการสอบข้อเขียนในวิชา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คำนวณ

๒. การสอบสัมภาษณ์ เมื่อทำการสอบภาควิชาการ และกรรมการแต่ละวิชา ตรวจสอบข้อสอบเรียบร้อยแล้ว ทางกองควบคุมกำลังงาน จะประชุมคณะกรรมการสอบคัดเลือก เพื่อพิจารณาคะแนนและคัดเลือกผู้ที่จะได้รับการสอบสัมภาษณ์ การสอบสัมภาษณ์เป็นการสอบ เชาวินปัญญา บุคลิกลักษณะ ความรอบตัว

๓. การสอบภาคปฏิบัติการ เป็นการสอบวิชาพิเศษ เช่น พิมพ์ดีด เขียนแบบ บัญชี ฯลฯ

๔. การบรรจุและแต่งตั้ง

เมื่อกองควบคุมกำลังงานทำการสอบคัดเลือกได้ตัวบุคคลที่จะบรรจุเข้าทำงาน ในการรถไฟ ฯ แล้ว ก็จะเป็นผู้ติดต่อสอบถามหลักฐานการศึกษาตลอดถึงการส่งตัวบุคคลนั้นไปตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือ และจัดทำประวัติ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ดำเนินการคัดต่อไปนี้ คือ

๑๖ การรถไฟแห่งประเทศไทย , คำสั่งเฉพาะที่ บกญ. ๕๕/๒๕๐๘ เรื่องตั้งกรรมการสอบคัดเลือกผู้สมัครเข้าทำงานในการรถไฟ ฯ , ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๐๘

๑๗ การรถไฟแห่งประเทศไทย , ระเบียบการบุคคลลาภีบาล ฉบับที่ ๑ ว่าด้วยการควบคุมกำลังงาน ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ , หมวด ๓ , ข้อ ๓

๑. ถ้าการบรรจุอยู่ในอำนาจฝ่ายและสำนักงานสั่งบรรจุได้ คือตั้งแต่ชั้น
ประจำแผนก หรือเทียบเท่าลงมา อยู่ในอำนาจการสั่งบรรจุของผู้บัญชาการฝ่าย และหัวหน้า
สำนักงาน^{๑๔} ในกรณีนี้กองควบคุมกำลังงานจะส่งเรื่องให้ฝ่ายและสำนักงานนั้น ๆ ดำเนินการ
ออกคำสั่งบรรจุตลอดถึงจัดทำเกี่ยวกับพิธีการต่าง ๆ ในการที่จะรับไว้เป็นพนักงานรถไฟ ฯ
ตามระเบียบ เช่น จัดทำประวัติ ทสค. จัดทำบัตรแจ้งเบิกเงินเดือนหรือค่าจ้าง เมื่อจัด
ทำเสร็จแล้ว จึงส่งเรื่องทั้งหมดให้กองควบคุมกำลังงาน

๒. ถ้าการบรรจุเกินอำนาจฝ่ายหรือสำนักงานจะสั่งบรรจุ คือ^{๑๕}

ก. ตั้งแต่ชั้นหัวหน้าแผนกหรือเทียบเท่าขึ้นไป อยู่ในอำนาจการสั่งบรรจุ
ของผู้อำนวยการ

ข. ตั้งแต่ชั้นผู้อำนวยการหรือเทียบเท่าขึ้นไป การสั่งบรรจุต้องได้รับความ
เห็นชอบจากคณะกรรมการรถไฟ ฯ ก่อน

ในกรณีนี้ กองควบคุมกำลังงานจะจัดทำคำสั่งเสนอผู้อำนวยการ เมื่อมีคำสั่ง
บรรจุแล้ว ส่งเรื่องให้ฝ่ายหรือสำนักงานเป็นผู้จัดทำพิธีการต่าง ๆ ในการรับไว้เป็นพนักงาน
รถไฟแล้วส่งเรื่องให้กองควบคุมกำลังงาน

๕. การทดลองปฏิบัติงาน

เป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ทดสอบเพื่อให้แน่ใจว่าจะได้คนดีมีความรู้ความสามารถ
เหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ มาปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งส่วนมากในวงการราชการไทยนิยมให้ข้าราชการ
มีการทดลองปฏิบัติราชการเป็นระยะเวลา ๖ เดือน ก่อนบรรจุให้เข้าดำรง
ตำแหน่งเพื่อทดสอบความสามารถ แต่ในทางปฏิบัติเกือบจะไม่มีผู้บังคับบัญชาคนใดไม่เสนอ

^{๑๔}กฎรถไฟแห่งประเทศไทย, คำสั่งทั่วไปที่ มกษ. ๘๖/๒๕๐๔ เรื่องมอบอำนาจบริหาร
ให้แก่ผู้อำนวยการฝ่าย และหัวหน้าสำนักงาน ลงวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๐๔

^{๑๕} "ข้อบังคับคณะกรรมการรถไฟ ฯ ฉบับที่ ๙๙ " , ข้อ ๘

ขอบรรจุทดลองปฏิบัติราชการ เนื่องจากเห็นว่าไม่มีความสามารถหรือไม่เหมาะสมสำหรับการรถไฟ ฯ เมื่อผ่านการสอบคัดเลือกแล้ว ก็จะทำกรบรรจุโดยมีหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ในการบรรจุพนักงานตั้งแต่ชั้นประจำแผนกหรือเทียบเท่าลงมา ถ้าผู้อำนวยการฝ่ายหรือหัวหน้าสำนักงานนั้นเห็นสมควรก็อาจให้ผู้นั้นปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวไม่เกินกว่า ๔ เดือน^{๒๐} ซึ่งทำให้ผู้นั้นไม่มีฐานะเท่าเทียมกับพนักงานของการรถไฟ ฯ ที่ได้รับการบรรจุแล้ว เช่น การนับเวลาราชการ การให้บำเหน็จบำนาญ รวมทั้งสิทธิต่าง ๆ จะได้รับก็ต่อเมื่อได้รับการบรรจุแล้ว

ในทางปฏิบัติ ผู้ผ่านการคัดเลือก หรือสอบคัดเลือกและผ่านการตรวจสอบตามระเบียบเช่น ตรวจสอบวุฒิ พิมพ์ลายนิ้วมือ ก็มักจะได้รับการบรรจุเข้าดำรงตำแหน่ง โดยไม่ต้องทดลองปฏิบัติงาน

๔.๒ การฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นหน้าที่หลักสำคัญอย่างหนึ่งในเรื่องกำลังงาน เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ ความคิด ประสิทธิภาพ ความชำนาญ และทัศนคติที่เป็นประโยชน์ของงานของเจ้าหน้าที่ทุกคนในหน่วยงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในปัจจุบันนี้ได้รับผลดียิ่งขึ้นไปอีกพร้อมทั้งเป็นการเตรียมตัวบุคคลเพื่อไว้สำหรับเลื่อนฐานะในอนาคต^{๒๑} ซึ่งตามความหมายนี้ การฝึกอบรมย่อมไม่ใช่การศึกษาเล่าเรียนสาขาต่าง ๆ ในโรงเรียน และวิทยาลัยก่อนเข้าทำงาน หากเป็นการเรียนรู้เพื่อให้ปฏิบัติงานเข้าใจถึงหลักวิทยาการ และวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้มี

^{๒๐} "คำสั่งทั่วไปที่ บกบ. ๖๖/๒๕๐๘ "

^{๒๑} สุชาติ ประชากุล, หลักการบริหารงานแผนใหม่ (Principles of Management) (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๑๓, พิมพ์ครั้งที่ ๓), หน้า ๒๔๘

ประสิทธิภาพสูงขึ้นและให้สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น ผู้บริหารทุกคนยอมรับว่า เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง
ที่จะต้องให้พนักงานได้รับการฝึกอบรมอย่างดี เพื่อให้ได้ประโยชน์แก่หน่วยงาน

Edwin B. Flippo ให้ความสำคัญของการฝึกอบรมไว้ว่า ^{๒๒}

๑. เพิ่มความรู้และความชัดเจนในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอันเป็นผลในด้านการเพิ่มผลงาน หรือประสิทธิภาพของงานด้วย ถ้าหากไม่มีการฝึกอบรม ผู้ปฏิบัติงานก็จะฝึกตนเองด้วยการทดลอง หรือโดยการสังเกตการปฏิบัติของผู้อื่น ซึ่งนอกจากจะใช้เวลาเรียนรู้นานแล้ว ยังอาจเป็นการเรียนรู้อย่างไม่ถูกต้อง
๒. เสริมสร้างขวัญของผู้ปฏิบัติงาน ผู้ผ่านการฝึกอบรมย่อมมีความรู้สึกมั่นคงในงาน และภูมิใจที่ได้พัฒนาตนเอง
๓. ลดการระการนิเทศ์งาน ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ชอบการบัญชางานด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย การอบรมจะลดการนิเทศ์งานได้เพราะผู้ปฏิบัติงานที่ผ่านการอบรมมาแล้วย่อมสามารถ ควบคุมงานของตนได้โดยตนเอง
๔. ลดอุบัติเหตุในการทำงาน ส่วนใหญ่อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมักจะมีต้นเหตุมาจากความบกพร่องทางบุคคล มากกว่าความบกพร่องทางอุปกรณ์หรือสภาพการทำงาน การอบรมจะทำให้อุบัติเหตุในการทำงานน้อยลง และขณะเดียวกันก็จะช่วยลดข้อผิดพลาดในการทำงานซึ่งเกิดขึ้นจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์
๕. เพิ่มเสถียรภาพ และความยืดหยุ่นในกรปฏิบัติงาน

โดยทั่วไป การฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ^{๒๓}

๑. เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนสมรรถภาพของพนักงานในงานปัจจุบัน
๒. เพื่อเตรียมผู้ปฏิบัติงานใหม่ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่สูงขึ้น
๓. เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้กว้างขวางในงานหลายอย่าง อันจะเป็นประโยชน์เมื่อมีการโยกย้ายงาน
๔. เพิ่มความเข้มแข็งแก่หน่วยงานนั้น เพราะในการฝึกอบรมมักจะเน้นถึงการประสานงาน การส่งเสริมขวัญ หรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่จะส่งเสริมประสิทธิภาพขององค์การ
๕. จูงใจให้ผู้ที่มีความสามารถ ยึดมั่นในหน่วยงานนั้น ๆ ตลอดไป

สำหรับการรถไฟฟ้านั้น เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปโภค ซึ่งนอกจากจะมุ่งให้บริการแก่ประชาชนแล้ว ยังต้องพยายามหารายได้มาใช้จ่ายในการพัฒนากิจการ โดยไม่ต้องคอยอาศัยเงินช่วยเหลือจากงบประมาณแผ่นดินเพียงอย่างเดียว ซึ่งหมายความว่า การรถไฟฯ จะต้องแข่งขันกับการขนส่งประเภทอื่น เช่น การขนส่งทางถนน (Highway Transportation) การขนส่งทางน้ำ (Inland Waterland) การขนส่งทางอากาศ (Air Transportation) ฯลฯ การรถไฟฯ จึงจำเป็นต้องดำเนินการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพนักงานใหม่ความรู้ ความสามารถ ความชัดเจนในงาน ตลอดจนมีความตั้งใจปฏิบัติงานภายในหน้าที่ของตน เพื่อให้การดำเนินงานของการรถไฟฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

---

^{๒๓} อมร รัชศาสตร์ . " การฝึกอบรมข้าราชการ " , การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย , เรียบเรียงโดยอมร รัชศาสตร์ โสวัจ สุจริตกุล , คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๐๕) ,
หน้า ๓๖๐ - ๓๖๓

การฝึกอบรมพนักงานของการรถไฟ ฯ แยกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ คือ

๑. การฝึกอบรมภายในหน้าที่ของสำนักงานศูนย์การฝึก อันเป็นสถาบันการศึกษาของการรถไฟ ฯ

๒. การฝึกอบรมในงาน (On the job Training) โดยผู้บังคับบัญชาหน่วยนั้น ๆ เป็นผู้ฝึกสอน การอบรมแบบนี้จัดทำเฉพาะบางฝ่ายของการรถไฟ ฯ

๓. การศึกษาและฝึกอบรมนอกสถาบันของการรถไฟ ฯ การรถไฟ ฯ จะส่งพนักงานไปศึกษาและอบรมในสถาบันต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เฉพาะในสาขาวิชาที่การรถไฟ ฯ ต้องการ และสถาบันของการรถไฟ ฯ ไม่ได้สอน

๑. การฝึกอบรมพนักงานภายในหน้าที่ของสำนักงานศูนย์การฝึก

สำนักงานศูนย์การฝึก เป็นหน่วยงานกลางที่ให้การศึกษา และฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานรถไฟทุกสาขาและทุกระดับ การดำเนินการอบรมเป็นไปในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเพิ่งก่อรูปขึ้นในระยะหลัง เดิมสำนักงานศูนย์การฝึก ดำเนินงานฝึกอบรมตามลำพังขึ้นตรงต่อผู้ว่าการ แต่ประสบปัญหาเรื่องขาดความร่วมมือจากฝ่ายอื่น ๆ ดังนั้นเพื่อให้การฝึกอบรมของสำนักงานนี้ดำเนินไป ตามวัตถุประสงค์ของการรถไฟ ฯ ที่จะให้เป็นแหล่งกลางฝึกอบรมวิชาความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด การรถไฟ ฯ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการจัดการฝึกอบรม ประกอบด้วย ^{๒๔}

๑. ผู้ว่าการ	ประธานกรรมการ
๒. ที่ปรึกษาของการรถไฟ ฯ	ที่ปรึกษา
๓. รองผู้ว่าการคานธุรกิจ	กรรมการ
๔. รองผู้ว่าการคานกอกการเดินรถและขนส่ง	"

^{๒๔}การรถไฟแห่งประเทศไทย , คำสั่งเฉพาะที่ บกบ. ๐๔/๒๕๑๕ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการฝึกอบรม แก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๕

๕.	รองผู้อำนวยการด้านวิศวกรรม	กรรมการ
๖.	วิศวกรใหญ่ฝ่ายการช่างกล	"
๗.	" " การช่างโยธา	"
๘.	ผู้อำนวยการฝ่ายการเดินรถ	"
๙.	" การบัญชี	"
๑๐.	" ชุกรการ	"
๑๑.	หัวหน้าสำนักงานศูนย์การฝึก	"

คณะกรรมการจัดการฝึกอบรม มีหน้าที่พิจารณาเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกอบรมของสำนักงานดังนี้คือ ^{๒๕}

๑. พิจารณานโยบาย วิธีดำเนินการ และปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการฝึกอบรมและการศึกษา
๒. พิจารณากำหนดโครงการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานระดับต่าง ๆ ของฝ่าย และสำนักงานเพื่อให้ได้ผลตรงตามเป้าหมาย นโยบายฝึกอบรมของการรถไฟ ฯ
๓. พิจารณากำหนด การอบรมผู้ปฏิบัติงานตามความต้องการของฝ่าย และสำนักงานที่เกี่ยวข้องของแต่ละปี
๔. พิจารณาวางหลักเกณฑ์คัดเลือกพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากฝ่ายและสำนักงานต่าง ๆ เอนไปเป็นอาจารย์ประจำที่สำนักงานศูนย์การฝึก
๕. พิจารณาหลักเกณฑ์คัดเลือกพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากฝ่ายและสำนักงานต่าง ๆ ไปสอนพิเศษเฉพาะวิชาตามความจำเป็น
๖. พิจารณาระเบียบการเกี่ยวกับการจัดที่พักอาศัย อาหาร และการให้สวัสดิการแก่ผู้เข้ารับการอบรมในสำนักงานศูนย์การฝึก

ในทางปฏิบัติ การดำเนินงานฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นภาระหน้าที่ของสำนักงานศูนย์การฝึก คณะกรรมการจัดการฝึกอบรมเพียงให้ความร่วมมือในการส่งพนักงานมารับการอบรม

^{๒๕} การรถไฟแห่งประเทศไทย , คำสั่งเฉพาะที่ บกบ. ๑๑๘/๒๕๐๘ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการฝึกอบรม , ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๘

และกำหนดว่าต้องการจะให้อบรมพนักงานระดับใด ส่วนการดำเนินการนั้นสำนักงานศูนย์การฝึก
มีอิสระเต็มที่ไม่ว่าอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการ ฯ

การฝึกอบรมภายในหน้าที่สำนักงานศูนย์การฝึก แบ่งได้เป็น

๑.๑ การฝึกอบรมก่อนเข้าปฏิบัติงาน กล่าวได้เป็น

ก. ค่ายโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ

ข. การอบรมปฐมนิเทศก์

ก. ค่ายโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ เป็นสถาบันเฉพาะเพื่อผลิตพนักงานรถไฟระดับผู้น้อย
ให้กับหน่วยงานที่ต้องการ ปัจจุบันสอนแผนกวิชาการเดินรถ โยธา และช่างกล

การรับสมัครรับเฉพาะบุรุษชายของพนักงานรถไฟ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของ
พนักงาน เพราะค่าใช้จ่ายในการศึกษาไม่สูง ทางโรงเรียนจะเปิดรับสมัครผู้มีอายุไม่ต่ำ
กว่า ๑๖ ปี ไม่เกิน ๒๒ ปี สำเร็จการศึกษาสามัญไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และผ่านการ
ตรวจโรคจากแพทย์ของการรถไฟ ฯ เมื่อครบกำหนดรับสมัครแล้ว จะทำการสอบคัดเลือกเพื่อคัด
จำนวนผู้สมัครให้เหลือตามจำนวนที่ฝ่ายการเดินรถ ฝ่ายการช่างกล และฝ่ายการช่างโยธา
แจ้งความประสงค์ว่าจะต้องการพนักงานชั้นผู้น้อยในฝ่ายเหล่านั้นภายใน ๓ ปีข้างหน้าเป็น
จำนวนเท่าใด การสอบคัดเลือกแบ่งเป็น

ก. การสอบภาควิชาการ เป็นการสอบข้อเขียนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

ข. การสอบเชาวน์ปัญญา เพื่อทดสอบเชาวน์ปัญญาของผู้สมัคร

ระยะเวลาการศึกษามีกำหนด ๓ ปี ศึกษาภาควิชาการในโรงเรียน ๒ ปี ฝึกงานภาค
ปฏิบัติตามสถานที่ต่าง ๆ ของการรถไฟ ฯ ในปีที่ ๓ หลักสูตรที่สอนในโรงเรียนแบ่งเป็นวิชาทั่วไป
และวิชาเฉพาะสาขา

วิชาเฉพาะสาขาแผนกวิชาช่างกล ได้แก่ วิชาวาดเขียนการช่าง ไฟฟ้าทั้งภาคปฏิบัติ

และภาคทฤษฎี ความแข็งแรงของวัสดุ โลหะ-
วิทยา ช่างฝีมือ วาดเขียนการช่าง ช่างเครื่อง-
ยนต์ รถจักรดีเซล รถจักรไอน้ำ การตรวจซ่อม
รถพ่วง เครื่องยนต์ ช่างหล่อ

แผนกการช่างโยธาได้แก่ วิชาการแผนที่ วิศวกรรมสร้าง ซ่อมบังคับ
 การเดินรถ วาดเขียนการช่าง พระราชบัญญัติ
 จักรวางทางรถไฟ แผนผังเขียนแบบ แผนผัง
 คำนวณ แผนผังก่อสร้าง การช่างรถไฟ
 การบำรุงทางและสถานที่ ปรุพีกลศาสตร์
 เครื่องจักรกล

แผนกการเดินรถ ได้แก่ วิชาการโทรเลข การเดินรถ การสินค้า
 การโดยสาร การไปรษณีย์ กำหนดเวลา
 เดินรถ การสัญญาประแจกล การที่ดิน
 การจ่ายรถ การขนส่ง ลูกคิด พระราช-
 บัญญัติจักรวางทางรถไฟ

วิชาทั่วไปสอนทั้ง ๓ แผนก ได้แก่วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย จริยศึกษา ระเบียบปฏิบัติ
 งานของการรถไฟ ฯ คณิตศาสตร์ กฎหมาย (อาญา , รัฐธรรมนูญ) พลศึกษา ฯฯ
 สำหรับการฝึกงานในปีที่ ๓ ทางโรงเรียนจะส่งนักเรียนที่สำเร็จภาควิชาการไปฝึก
 งานภาคปฏิบัติตามเขตต่าง ๆ ของการรถไฟ ฯ เป็นเวลาประมาณ ๑๐ เดือน นักเรียน
 เหล่านี้ต้องเขียนรายงานการปฏิบัติงาน และสอบสัมภาษณ์ภาคปฏิบัติ เมื่อสำเร็จการศึกษา
 จากโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ และประสงค์ที่จะเข้าทำงานในการรถไฟ ฯ ก็จะได้รับบรรจุ
 เข้าทำงานตามสาขาที่ได้เรียนมาในอัตราเงินเดือน ๕๕๐ บาท ^{๒๖} ซึ่งส่วนมากผู้สำเร็จ
 การศึกษาก็จะสมัครเข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ มีเพียงส่วนน้อยที่ออกไปศึกษาต่อหรือไป
 ปฏิบัติงานที่อื่น โดยจะต้องแจ้งไปยังฝ่ายนั้น ๆ ก่อนว่าตนไม่มีความประสงค์จะเข้าทำงานใน
 การรถไฟ ฯ

โรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ เป็นสถาบันที่ต้องการผู้กอบรมบุคคลเพื่อเข้าปฏิบัติงานใน
 การรถไฟโดยเฉพาะ หลักสูตรในการสอนก็เป็นวิชาการที่จำเป็นต้องใช้ในการรถไฟ ฯ ทั้งนี้

^{๒๖} การรถไฟแห่งประเทศไทย , ซ่อมบังคับคณะกรรมการ ฯ ฉบับที่ ๑๐๘ ว่าด้วยการบรรจุ
 แต่งตั้ง ถอดถอนพนักงานของการรถไฟ ฯ แก้ไขเพิ่มเติม ๗ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๑๔ ข้อ(๗)

เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานในฝ่ายการเดินรถ ช่างกล และโยธา เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้สามารถปฏิบัติได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาที่จะไปเรียนรู้งานด้วยตนเอง

ข. การอบรมปฐมนิเทศ (Orientation) หมายถึงการแนะนำใหม่เข้าทำงานใหม่ทราบถึงสิ่งทั่ว ๆ ไปในหน่วยงานนั้น เช่น สถานที่ทำงาน ผู้ร่วมงาน การจัดหน่วยงาน หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งต่าง ๆ สิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ควรได้รับ เป็นต้น ^{๒๗}

การอบรมปฐมนิเทศพนักงานของการรถไฟ ๆ ที่สำนักงานศูนย์การฝึกจัดทำอยู่แบ่งเป็น ๒ คำนคือ

๑. อบรมเฉพาะพนักงานเข้าใหม่ของฝ่ายการเดินรถ ๒ ตำแหน่ง คือ พนักงานหามล้อ และเสมียนสถานี การอบรมมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านเดินรถ การอบรมใช้เวลา ๒ สัปดาห์ ส่วนใหญ่เป็นการอบรมทางด้านวิชาการ เช่น วิชาการโดยสารสินค้า การเดินรถ การโทรเลข ฯลฯ และพาไปดูงานย่านสินค้า และหอสัญญาณประแจกล ณ สถานีกรุงเทพ ฯ

การอบรมปฐมนิเทศค่านนี้ กระทำเป็นประจำ เพราะพนักงาน ๒ ตำแหน่งนี้ ทางฝ่ายการเดินรถรับเข้าทำงานครั้งละเป็นจำนวนมาก

๒. พนักงานเข้าใหม่ทุกฝ่ายและสำนักงาน การอบรมเป็นไปเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการรถไฟ ๆ โดยทั่วไป เช่น ประวัติความเป็นมาของการรถไฟ ๆ การจัดองค์การระเบียบปฏิบัติงานโดยทั่วไป สวัสดิการที่พนักงานได้รับ ฯลฯ การอบรมใช้ระยะเวลา ๓ วัน แต่การอบรมปฐมนิเทศค่านนี้ไม่ได้กระทำเป็นประจำทุกปี ถ้าหากปีใดการรถไฟ ๆ รับพนักงานเข้าใหม่เป็นจำนวนมาก ทางกองควบคุมกำลังงานก็จะส่งตัวมารับการอบรมที่สำนักงานศูนย์การฝึก ถ้าหากปีใดผู้เข้าใหม่มีจำนวนไม่ถึง ๑๐ คน ก็มักจะรวมไว้อบรมพนักงานที่เข้าใหม่ปีต่อไป

^{๒๗} ผู้สื สัตยมานะ , การบริหารธุรกิจ , (พนะนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์ , ๒๕๑๔) , หน้า ๑๗๖

๑.๒ การฝึกอบรมพนักงานเมื่อเข้าทำงานแล้ว (In - Service Training) เป็นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญ สำหรับพนักงานของการรถไฟ ฯ แบ่งการอบรม เป็น ๔ สาขา คือ สาขาการเดินรถ สาขาการช่างกล สาขาการช่างโยธา และสาขาพิเศษ

๑.๒.๑ สาขาการเดินรถ ทำการฝึกอบรมพนักงานระดับผู้น้อย ๒ ตำแหน่ง คือ พนักงานห้ามล้อ และเสมียนสถานี.

พนักงานห้ามล้อ ทางฝ่ายการเดินรถ เป็นผู้คัดเลือกพนักงานให้เข้ารับการอบรมโดยพิจารณาคัดเลือก จากระดับการศึกษาขั้นต่ำ (ม.ศ.๓) และอายุงาน พนักงานคนใดเข้าทำงานในฝ่ายการเดินรถก่อนก็มีโอกาสใหม่รับการอบรมก่อน การที่ต้องพิจารณาอายุงาน เพราะการอบรมของพนักงานฝ่ายเดินรถทั้ง ๒ ตำแหน่ง เป็นผลเกี่ยวข้องไปถึงการเลื่อนตำแหน่งด้วย โดยในทางปฏิบัติ พนักงานทั้ง ๒ ตำแหน่ง จะต้องผ่านการอบรมเสียก่อนจึงจะได้รับการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง พนักงานห้ามล้อผู้ใดไม่ผ่านการอบรมก็จะไม่มีโอกาสเลื่อนเป็นพนักงานรักษารถ เสมียนสถานีก็ไม่ได้เลื่อนเป็นนายสถานี

การอบรมพนักงานห้ามล้อนี้มีหลักสูตร ๓ เดือน อบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการเดินรถ และการพาณิชย์ ที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง เปิดการอบรมปีละ ๓ รุ่น คือ เดือนมกราคม พฤษภาคม และกันยายน โดยทางฝ่ายการเดินรถมีข้อตกลงกับสำนักงานศูนย์การฝึกว่า จะทำการอบรมรุ่นละ ๒๐ คน เมื่อทางฝ่ายคัดเลือกตัวบุคคลได้แล้ว ก็จะส่งรายชื่อมาให้ทางสำนักงานศูนย์การฝึก โดยย้ายผู้รับการอบรมเข้าสังกัดสำนักงานศูนย์การฝึก ตลอดเวลา ๓ เดือนของการอบรม

พนักงานเสมียนสถานี การคัดเลือกพนักงานเข้ารับการอบรมเป็นแบบเดียวกับพนักงานห้ามล้อ แต่มีหลักเกณฑ์พิเศษในการคัดเลือกกว่า ถ้าหากเสมียนสถานีคนใดจบจากโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟ ไม่ต้องมาเข้ารับการอบรม

การอบรมมีหลักสูตร ๕ เดือน เกี่ยวกับความรู้ด้านการเดินรถที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง เปิดการอบรมปีละ ๒ รุ่น คือเดือน มกราคม และเดือนกรกฎาคม รุ่นละ ๓๐ คน โดยผู้เข้ารับการอบรมก็จะถูกย้ายเข้าสังกัดสำนักงานศูนย์การฝึก เช่นเดียวกับพนักงานห้ามล้อ

๑.๒.๒ สาขาการช่างกล อบรมเฉพาะพนักงานรถจักรไอน้ำ อันประกอบ
 ด้วยพนักงานขับรถช่างไฟ ๑ , ๒ ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้และควบคุมรถจักรดีเซล
 ทั้งนี้เพราะว่าการรถไฟ ฯ เพิ่งนำรถจักรดีเซลมาใช้ไม่นานนัก ^{๒๘} พนักงานรถจักรหลาย
 คนจึงไม่มีความรู้ในเรื่องรถจักรดีเซล การรถไฟ ฯ มีโครงการที่จะเปลี่ยนใช้รถจักรดีเซล
 แทนรถจักรไอน้ำทั้งหมดให้เสร็จสิ้นในปี ๒๕๑๘ จึงมีการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานรถจักร
 เหล่านั้นได้มีความรู้และความสามารถใช้และควบคุมรถจักรดีเซลได้ การคัดเลือกผู้ที่เข้ารับการ
 อบรมนั้น ฝ่ายการช่างกล จะสอบถามไปยังเขตต่าง ๆ ว่าพนักงานรถจักรไอน้ำผู้ใดที่ยัง
 ไม่ได้รับการอบรมหลักสูตรการแปลงพนักงานรถจักรไอน้ำเป็นดีเซล เขตต่าง ๆ จะพิจารณา
 ส่งตัวหมุนเวียนมาเข้ารับการอบรม โดยถือหลักว่า จะต้องมียุวัยไม่เกิน ๕๐ ปี ไม่ถือ
 ระดับความรู้ เพราะตำแหน่งนี้ต้องการความรู้ในเรื่องการใช้รถจักรมากกว่าความรู้พื้นฐาน
 ด้านอื่น ๆ ไม่พิจารณาหลักอายุงาน หากพิจารณาช่วงจังหวะเหมาะสม บางทีคนเขางาน
 ก่อนอาจกำลังมีงานมาก ก็ให้คนเขาใหม่มารับการอบรมก่อน

สำนักงานศูนย์การฝึก มีหน้าที่จัดตารางเวลาอบรมไปให้ฝ่ายช่างกล ซึ่งแจ้ง
 ระยะเวลาการอบรมแต่ละรุ่น เมื่อฝ่ายการช่างกลได้รับตารางเวลาอบรมแล้ว ^{๒๙} จะส่งตัวผู้
 เข้าอบรมมาเป็นรุ่น ๆ ตามตารางเวลาที่สำนักงานศูนย์การฝึกแจ้งไป พนักงานรถจักรทุก
 คนต้องมารับการอบรม แม้ว่า จะจบจากโรงเรียนวิศวกรรมรถไฟซึ่งมีหลักสูตรเรื่องรถจักร
 ดีเซลมาแล้วก็ตาม เพราะการเรียนในโรงเรียนทำให้โอกาสที่จะปฏิบัติงานหรือฝึกหัดงานมีน้อย
 ต้องมารับการอบรมในขณะปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้ดีขึ้น

หลักสูตรการอบรมใช้เวลา ๕ สัปดาห์ เรียนทฤษฎี ๓ สัปดาห์ ฝึกงาน ๒ สัปดาห์
 อบรมเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปในเรื่องรถจักรดีเซล ไฟฟ้า เครื่องยนต์ดีเซล หามล้อ กงงานและ
 ฝึกหัดใช้รถจักร เมื่ออบรมเสร็จก็มีการสอบ เพื่อเป็นการวัดสอบผลและถ้าหากผู้เข้ารับการ
 อบรมยังไม่มี ความเข้าใจดีพอ ทางฝ่ายการช่างกลก็อาจส่งตัวมาเข้ารับการอบรมใหม่ได้

^{๒๘} เริ่มการรถไฟ ฯ ใช้รถจักรหัวไอน้ำ ต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ กิจการรถไฟ
 ประสบความเสียหายอย่างมาก การรถไฟ ฯ เล็งเห็นว่ารถจักรไอน้ำที่เคยใช้นั้นล้าสมัยไม่ทันกับ
 สภาพการณ์ปัจจุบัน ประกอบกับความขาดแคลนพื้นที่ จึงได้สั่งซื้อรถจักรดีเซลไฟฟ้ามาใช้ เพื่อให้
 สามารถบริการแก่ประชาชนโดยรวดเร็ว

๑.๒.๓ สาขาการช่างโยธา หลักสูตรการอบรมใช้เวลา ๑ เดือนถึง

๑ เดือนครึ่ง ทั้งภาคทฤษฎีและคณงาน อบรมพนักงานฝ่ายการช่างโยธาที่มีหน้าที่ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการบำรุงทางรถไฟ ให้ความเข้าใจการปฏิบัติงานบำรุงทางใหญ่ถูกต้องตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในคู่มือบำรุงทางฉบับที่ปรับปรุงใหม่ พนักงานฝ่ายการช่างโยธาที่มีหน้าที่ เกี่ยวกับการบำรุงทางรถไฟ มีตั้งแต่ระดับสูงไปจนถึงระดับต่ำ ตั้งแต่พนักงานระดับสารวัตร ผู้ช่วยสารวัตร วิศวกรผู้ช่วย นายตรวจทาง ช่างตรี ช่างจัตวา และช่างแผนกที่ ๒๘ การอบรมมีวัตถุประสงค์ประสงค์เพื่อจะปรับระดับความรู้ของพนักงานในเรื่องบำรุงทางให้เท่าเทียมกัน ไม่ใช่ผู้อยู่ในตำแหน่งสูงระดับเดียว ซึ่งไม่เป็นการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และโดยเหตุที่ระดับพนักงานบำรุงทางแตกต่างกันมาก การฝึกอบรมจึงจัดทำเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับสารวัตร ผู้ช่วยสารวัตร และวิศวกรผู้ช่วยระดับหนึ่ง นายตรวจทาง ช่างตรี ช่างจัตวา และช่างแผนกที่ระดับหนึ่ง

สำหรับการคัดเลือกผู้มารับการอบรม ฝ่ายการช่างโยธา จะแจ้งรายชื่อ พนักงานฝ่ายการช่างโยธา ที่ใช้คู่มือบำรุงทางว่ามีผู้ใดบ้าง โดยศึกษาจากทะเบียนรายชื่อ พนักงานของฝ่ายการช่างโยธา และส่งรายชื่อมาให้สำนักงานศูนย์การฝึก จัดรุ่นการอบรม รุ่นละไม่เกิน ๒๐ คน การคัดเลือกพิจารณาจากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้คือ

๑. พิจารณาจากคุณสมบัติและตำแหน่งหน้าที่ ไม่จำกัดอายุงาน ทั้งนี้เพราะ คู่มือบำรุงทางใช้ตั้งแต่ระดับนายไปจนถึงคณงาน จึงควรฝึกอบรมให้นายมีความเข้าใจเสีย ก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป

๒. พิจารณาสภาพของการทำงานในเวลานั้น ถ้าหากอยู่ในสภาพปกติก็ สามารถเข้ารับการอบรมได้ แต่ถ้าอยู่ในสภาพที่ยุ่งยาก ก็ยังไม่ควรพิจารณาให้เข้ารับการอบรม เช่น นำท่วมทางคอนเหนือ พนักงานโยธาคนบำรุงทางสายเหนือก็ต้องทำงานหนัก ทางสำนักงานศูนย์การฝึก ก็จะเลี่ยงไปพิจารณาพนักงานบำรุงทางสายอื่นมาเข้ารับการอบรม ก่อน

๒๘ คู่มือบำรุงทาง ฉบับที่ ๒๕๐๘ , หมวดที่ ๓ ว่าด้วยหน้าที่ของพนักงานและคณงานบำรุง ทาง หน้า ๑๘๖. -๑๐๐

๓. ความรู้ของผู้เข้ารับการอบรมรุ่นเดียวกัน ต้องพิจารณาให้อยู่ในระดับทัดเทียม
ไม่ไ้แตกต่างกันมาก เพราะการอบรมต้องใช้พื้นฐานความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ ถ้าหากระดับ
ความรู้ต่างกัน ผู้ที่มีพื้นฐานความรู้ต่ำก็จะตามไม่ทัน

๑.๖.๔ สาขาพิเศษ เป็นการอบรมวิชาการพิเศษนอกเหนือไปจากสาขาการ
อบรมทั้ง ๓ ดังกล่าวแล้ว หลักสูตรการอบรมเน้นหนักไปในด้านการฝึกอบรมผู้บังคับ
บัญชาระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นหัวหน้ากองลงมาจนถึงชั้นประจำแผนก ให้ความรู้และเข้าใจ
ในหลักการจัดการ และบังคับบัญชางาน ตามระบบ T.W.I.

ในระยะสงครามโลกครั้งที่ ๒ สหรัฐอเมริกาจำต้องเร่งรัดพัฒนาการผลิตเครื่อง
อุปโภคบริโภค และยุทธปัจจัยให้ทันกับความต้องการ และต้องให้เหนือกว่าฝ่ายศัตรู
สหรัฐอเมริกาจึงเร่งสร้างโรงงานเพิ่ม จ้างคนทำงานเพิ่มขึ้นมากมาย คนงานประเภทใช้
แรงงานนั้นพอลาเข้าปฏิบัติงานได้ แต่เจ้าหน้าที่ชั้นหัวหน้างาน หรือผู้บังคับบัญชาเพื่อควบคุม
ดูแลงานนั้นมีจำนวนจำกัด และขาดแคลน คณะกรรมการกำลังคนงานสงคราม (War
Manpower Commission) จึงได้ตั้งโครงการฝึกอบรมที่เป็นมาตรฐานและสามารถ
ใช้ได้เกือบทุกหน่วยงาน ที่เรียกว่า T.W.I. Programs หรือ Training Within
Industry^{๓๐} เป็นการอบรมแบบ J. courses คือ การฝึกอบรมการตั้งและแนะนำงาน
(Job Instruction Training) การฝึกอบรมวิธีการปรับปรุงงาน (Job Methods
Training) การฝึกอบรมสัมพันธ์ภาพในงาน (Job Relations Training)
โลก ระบบ T.W.I. เริ่มเผยแพร่มาทางประเทศในซีกโลกตะวันออกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓
โดยองค์การกรรมกรระหว่างชาติ (International Labour Organization
ILO.) ร่วมกับองค์การ T.W.I. ของสหรัฐอเมริกา และกรม T.W.I. ของ
สหราชอาณาจักรอังกฤษ (ขึ้นกับกระทรวงกรรมกร) เป็นผู้นำเข้ามาในประเทศต่าง ๆ

๓๐

Dale Yoder , H.O. Heneman Jr. , John G. Turnbull and Harold C. Stone,
Handbook of Personnel Management and Labour Relations (London :
McGraw-Hill Book Company Inc., 1958), p. 12.36

อันมีอินเดีย ปากีสถาน ลังกา มาเลเซีย ไต้หวัน พม่า ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น
สำหรับไทย ILO. ได้นำมาเผยแพร่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นผู้
เชิญเข้ามา การรถไฟ ฯ ไคส่งเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ไปเข้ารับการอบรมเพื่อนำมาเผยแพร่
ต่อไป ซึ่งสำนักงานศูนย์การฝึก ได้ยึดถือการอบรม T.W.I. เป็นการอบรมสาขาพิเศษ
แก่พนักงานการรถไฟ ฯ อยู่จนปัจจุบัน

การอบรมสาขาพิเศษตามระบบ T.W.I. ในปัจจุบันสำนักงานศูนย์การฝึก
ทำการอบรม ๒ หลักสูตร คือ หลักสูตรสัมพันธภาพในงาน และหลักสูตรการสั่งและแนะนำ
งาน ใช้เวลาการอบรมหลักสูตรละ ๑ สัปดาห์ จำนวนผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรสัมพันธภาพ
ในงาน กำหนดไว้ไม่ให้เกินรุ่นละ ๑๒ คน หลักสูตรการสั่งและแนะนำงานรุ่นละไม่เกิน
๑๐ คน สำหรับการคัดเลือกพนักงานเข้ารับการอบรม ฝ่ายและสำนักงานจะส่งรายชื่อ
พนักงานตำแหน่งหัวหน้ากองลงมาจนถึงประจำแผนกหรือเทียบเท่ามาให้สำนักงานศูนย์การฝึก
จัดกลุ่มการอบรม โดยพยายามจัดให้ระดับการศึกษาตำแหน่ง ตลอดจนจำนวนพนักงานของ
แต่ละฝ่าย และสำนักงานภายในกลุ่มให้ทัดเทียมกัน เมื่อทางสำนักงานศูนย์การฝึก กำหนด
บุคคลและวันเวลาเข้ารับการอบรมแล้ว ก็จะส่งรายชื่อไปให้ฝ่ายและสำนักงาน เพื่อขอ
ความร่วมมือให้ส่งตัวพนักงานมาเข้ารับการอบรม โดยจะต้องรับการอบรมหลักสูตรสัมพันธภาพ
ในงานก่อน แล้วจึงอบรมหลักสูตรการสั่งและแนะนำงาน

การอบรมหลักสูตรสัมพันธภาพในงาน เน้นสัมพันธภาพในงาน อบรมให้
รู้หน้าที่และคุณสมบัติของผู้บังคับบัญชา ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติงานและวิธีการ
แก้ปัญหา

การอบรมหลักสูตรการสั่งและแนะนำงาน เกี่ยวกับวิธีการสั่งและแนะนำงาน
ปัญหา และวิธีแก้ปัญหา

ทั้ง ๒ หลักสูตร ใช้การอบรมแบบสัมมนา สนับสนุนให้ผู้เข้ารับการอบรม
ทุกคนได้มีโอกาสอภิปราย แสดงความคิดเห็น

ตารางที่ ๑. จำนวนพนักงานที่มารับการอบรม ณ สำนักงานศูนย์การฝึก

พ.ศ.	ปริญญานิเทศ	สาขาการเคินรจ		สาขาการช่างกล	สาขาการช่างโยธา	สาขาพิเศษ	รวม
		เสมียน	พหล.				
๒๕๐๘	๑๘๑	-	๕๘	๑๖๖	๖๔	๑๓๘	๖๕๖
๒๕๑๐	๑๘๐	-	๕๕	๘๘	๖๑	๖๐	๔๔๔
๒๕๑๑	๑๘๘	๔๐	๖๖	๑๖๘	๑๕๗	๒๑๖	๘๓๖
๒๕๑๒	๓๘๖	๔๐	๖๔	๑๔๔	๑๐๘	๔๖๔	๑๒๑๓
๒๕๑๓	๑๗๒	๔๑	๖๓	๕๕	๘๐	๓๒๔	๗๔๕
๒๕๑๔	๒๐๗	๖๐	๖๑	๖๑	๕๘	๔๑๘	๘๖๗

ที่มา : สมุคสถิติจำนวนพนักงานที่ฝ่ายและสำนักงานต่าง ๆ ส่งมารับการอบรม ณ สำนักงานศูนย์การฝึก พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๔

๒. การฝึกอบรมในงาน (On the job training)

การฝึกอบรมพนักงานในกรณีนี้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในบางฝ่ายหรือสำนักงานของการรถไฟฯ ซึ่งมีความต้องการจะฝึกหัดอบรมเพื่อให้ได้คนที่เข้าใจงานในบางตำแหน่งเข้าปฏิบัติงาน เพื่อไม่ต้องเสียเวลาในการฝึกหัดคนใหม่ เมื่อผ่านการฝึกอบรมจึงจะบรรจุให้ดำรงตำแหน่ง ซึ่งส่วนมากเป็นระดับชั้นเสมียนพนักงาน การฝึกอบรมที่จัดทำกันเฉพาะในฝ่ายหรือสำนักงานในปัจจุบัน มีดังนี้

๒.๑ การฝึกอบรมนายตรวจสาย กองสื่อสาร ฝ่ายการช่างโยธา เป็นการอบรมฝึกหัดเพื่อให้เรียนรู้งานในหน้าที่ของนายตรวจสาย อันได้แก่หน้าที่ตรวจเครื่องมือการสื่อสารของการรถไฟฯ และเมื่อผ่านการอบรมก็สามารถเข้าทำหน้าที่นายตรวจสายได้ทันที การฝึกหัดอบรมรับผิดชอบ ม.ศ.๓ เพศชาย หลักสูตรการอบรมกำหนดไว้ ๕ ปี ศึกษาทั้งภาค

ทฤษฎีและปฏิบัติ และเนื่องจากต้องการใช้ผู้ผ่านการอบรมเหล่านี้ได้เป็นประโยชน์แก่การ
รถไฟฟ้า ฯ จึงรับเพียงรุ่นละไม่เกิน ๑๒ คน เพื่อให้สามารถบรรจุเข้าเป็นกำลังปฏิบัติ
งานของการรถไฟฟ้า ฯ ได้ ในปัจจุบันอัตรากำลังนายตรวจสายลดน้อยลง จึงไม่เปิดรับเพิ่ม
ขึ้น คงฝึกหัดอบรมเฉพาะผู้ที่ยังไม่จบหลักสูตรเท่านั้น

๒.๒ การฝึกอบรมของกองกลางเลื่อน ฝ่ายการช่างกล คือการฝึกหัดอบรมเพื่อเป็น
ช่างไฟที่ ๒ อันเป็นกำลังช่วยเหลือพนักงานประจำรถจักรไอน้ำ ซึ่งประกอบด้วย พนักงาน
ขับรถทำหน้าที่ขับรถจักรและรับผิดชอบในการใช้ บำรุงรักษา และตรวจตราสภาพรถจักรใน
ระหว่างการลากจูงขบวนรถที่อยู่ในสภาพเรียบร้อย ช่างไฟที่ ๑ ทำหน้าที่ดูแลความเรียบ
รอยของระบบการผลิตกำลังไอน้ำให้มีไอน้ำพอเพียงในการลากจูงขบวนรถ

การฝึกอบรมเป็นการฝึกหัดงานในหน้าที่ของช่างไฟที่ ๒ คือ การทำความสะอาด
รถจักร การล้างหม้อน้ำ การหล่อลื่น การซ่อมรถจักร ระเบียบกฎข้อมบังคับการเดินรถ
มีการทดลองปฏิบัติงาน หลักสูตรการอบรม ใช้เวลา ๘ ปี คัดเลือกผู้เข้ารับการอบรมจาก
ผู้ที่สำเร็จ ชั้น ม.ศ.๓ อายุ ๑๘ - ๒๕ ปี ผ่านการตรวจสอบร่างกายจากแพทย์ของการ
รถไฟฟ้า ฯ จำนวนที่รับไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความต้องการของการเดินขบวนรถ และอัตรากำลัง
งานที่ว่าง การอบรมนี้ไม่จัดการฝึกอบรมเป็นรูปสถาบัน เพราะเน้นหนักไปจดงานการปฏิบัติ
งานมากกว่าทฤษฎี และการอบรมเป็นเรื่องที่แต่ละแขวงจัดดำเนินการเอง ผู้ที่คัดเลือก
เข้ารับการอบรมก็มักเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ถ้าจัดเป็นรูปสถาบันกลางเพื่อค่าเงินงานการ
ฝึกหัดอบรมก็ย่อมค่าเงินไปโดยไม่สะดวก

ผู้ผ่านการอบรมแล้วเมื่อมีอัตราว่างก็จะสามารถเข้าสอบ เพื่อดำรงตำแหน่ง
ช่างไฟที่ ๒ แต่ถ้ายังไม่มีอัตราว่าง ก็ยังคงเป็นช่างไฟฝึกหัดช่วยงานบนรถจักรไอน้ำ

๓. การศึกษาและฝึกอบรมในสถาบันนอกการรถไฟฟ้า ฯ

๓.๑ การศึกษาต่อและการฝึกอบรมภายในประเทศ

นอกจากการฝึกอบรมที่จัดขึ้นภายในการรถไฟฟ้า ฯ แล้ว ยังมีการเปิดโอกาส
ให้พนักงานได้ไปศึกษาต่อ และฝึกอบรมภายในประเทศ ทั้งนี้เพราะพนักงานของการรถไฟฟ้า ฯ
มีหลายระดับ จึงมีการสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ของตน โดยการไปศึกษาต่อ

หรือการเข้ารับการอบรมทั้งในประเทศ และนอกประเทศ เพื่อยกระดับพนักงานและสามารถใช้วิชาความรู้มาเป็นประโยชน์แก่กิจการรถไฟ

ก. การศึกษาต่อในประเทศ โดยที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ถือเป็นหลักการว่า ราชการซึ่งขอลาไปศึกษาวิชาในสถานศึกษาของรัฐบาลโดยขอรับเงินเดือนเต็มในระหว่างลา หากไม่เป็นการเสียหายแก่ทางราชการ ให้เจ้าสังกัดพิจารณาอนุญาตได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยต้องทำสัญญาผูกมัดการลาทำนองเดียวกับที่ได้กระทำแก่นักศึกษาที่ลาไปศึกษา ณ ต่างประเทศด้วย การรถไฟ ฯ พิจารณาแล้วเห็นเป็นการสมควรที่จะถือปฏิบัติตาม โดยอนุโลมตามนัยแห่งมติคณะรัฐมนตรีเพื่อสนับสนุนให้พนักงานรถไฟได้มีโอกาสไปศึกษาวิชาเพิ่มเติม

ในปัจจุบัน การรถไฟ ฯ ได้วางระเบียบการให้พนักงานลาไปศึกษาต่อในประเทศ ทั้งในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท แต่การไปศึกษาต่อในประเทศมีน้อยกว่าการไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ถ้าหากว่าการรถไฟ ฯ สนับสนุนการศึกษาในประเทศให้มากขึ้น ก็จะได้ประโยชน์และประหยัดมากขึ้น

ข. การฝึกอบรมภายในประเทศ การรถไฟ ฯ ส่งพนักงานไปรับการฝึกอบรม ณ สถาบันต่าง ๆ ที่เปิดการอบรม โดยมอบหน้าที่ให้หัวหน้าสำนักงานและผู้อำนวยการฝ่าย เป็นผู้พิจารณาหลักสูตรการฝึกอบรม ที่สถาบันต่าง ๆ ส่งมาให้ รวมทั้งกำหนดพนักงานไปสังกัดที่จะส่งไปรับการอบรมหลักสูตรที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่ สถาบันต่าง ๆ ที่การรถไฟ ฯ ส่งพนักงานไปรับการอบรม เช่น ศูนย์เพิ่มผลผลิตแห่งประเทศไทย กรมการขนส่ง สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจ ฯลฯ แต่การอบรมในประเทศของพนักงานในแต่ละปียังมีจำนวนเพียงเล็กน้อย และในระยะหลังก็ยิ่งลดจำนวนน้อยลง ซึ่งทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะพนักงานเป็นส่วนมากต้องเข้ารับการอบรมในสำนักงานศูนย์การฝึกอยู่แล้ว การไปอบรมยังสถาบันอื่น ๆ จึงยังไม่กว้างขวางนัก

^{๓๒} หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารที่ บ.ว. ๑๕๔/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๘๙ เรื่องการให้ข้าราชการลาไปศึกษาในสถานศึกษาโดยได้รับเงินเดือนเต็มระหว่างศึกษา

ตารางที่ ๒ จำนวนพนักงานที่เข้ารับการอบรมในสถาบันต่าง ๆ
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔

หน่วยงานที่ไปรับการอบรม	๒๕๑๐	๒๕๑๑	๒๕๑๒	๒๕๑๓	๒๕๑๔
ศูนย์เพิ่มผลผลิต ฯ	๒๔	๑๑	๒๔	๗	๑๔
สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์	๔	๖	๗	๔	๖
กรมวิเทศสหการ	๔	๓	-	-	-
กรมประชาสัมพันธ์	-	-	๑	๑	-
กรมแรงงาน	๓	-	-	-	-
กรมทวงหลวง (ศาลาสันติธรรม)	๑๓	-	-	-	-
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจุฬาฯ	-	-	-	๖	-
โรงเรียนสงครามจิตวิทยา	๑	-	-	-	-
สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ	-	-	-	๑	-
สภาเกษตรกรไทย	-	๓	-	๑	-
สำนักงานสถิติแห่งชาติ	๓	-	-	-	-
กรมการขนส่ง	-	-	๒	๕๗	-
แพทยสมาคม	-	-	-	๑	-
องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว	-	-	-	-	๑
รวม	๕๖	๒๓	๓๔	๖๔	๑๗

ที่มา : สมุดสถิติการส่งพนักงานรถไฟไปรับการอบรมในสถาบันในประเทศ
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๔

๓.๒ การศึกษาต่อและอบรม ณ ต่างประเทศ

การไปศึกษาต่อและฝึกอบรม ณ ต่างประเทศ นอกจากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่พนักงานของการรถไฟ ฯ แล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการรถไฟ ฯ เพราะการไปศึกษาต่อหรือการไปฝึกอบรม เป็นการไปศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพื่อนำเอาวิทยาการและเทคนิคที่ทันสมัยของการรถไฟในต่างประเทศ ฯ มาปรับปรุงกิจการรถไฟไทยให้ทันสมัย และอยู่ในความนิยมของประชาชน ในปัจจุบันการรถไฟ ฯ ได้จัดส่งพนักงานไปศึกษาต่อและอบรมต่างประเทศ ทั้งตำแหน่งพนักงานชั้นผู้น้อยและพนักงานผู้ใหญ่ ซึ่งจะได้แยกกล่าวดังต่อไปนี้

๑. พนักงานชั้นผู้น้อย การรถไฟ ฯ กำหนดคุณสมบัติของพนักงานชั้นผู้น้อยที่จะส่งไปศึกษาต่อ และอบรม ณ ต่างประเทศไว้ดังนี้ ^{๓๓}

๑.๑ ผู้สำเร็จชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

- ก. มีตำแหน่งเป็นพนักงานประจำในการรถไฟ ฯ ไม่น้อยกว่า ๑ ปีบริบูรณ์
- ข. อายุไม่เกิน ๓๕ ปีบริบูรณ์นับถึงวันต้นของปีที่จะมีการส่งไปศึกษา แต่อาจส่งไปฝึกงานหรือปฏิบัติงานก่อนนั้นให้แก่ผู้ที่มีอายุเกินกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ได้ตามความเหมาะสม ^{๓๕}
- ค. มีร่างกายสมบูรณ์ โดยมีใบรับรองจากนายแพทย์ของการรถไฟ ฯ
- ง. มีความรู้ภาษาของประเทศที่จะไปฝึกงานและปฏิบัติงาน ถ้าเป็นในกรณีที่กำหนดเวลาส่งไปศึกษา หรือปฏิบัติงานไม่เกิน ๑ ปี

^{๓๓} ระเบียบการจัดส่งนักเรียนหรือพนักงานของการรถไฟ ฯ ไปศึกษา ฝึกงาน และปฏิบัติงาน ณ ต่างประเทศ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕, ข้อ ๘ - ๑๒

^{๓๕} ระเบียบการจัดส่งนักเรียนหรือพนักงานของการรถไฟ ฯ แห่งประเทศไทยไปศึกษาฝึกงาน ปฏิบัติงานในต่างประเทศ และการให้ทุนศึกษาภายในประเทศ แก้ไขเพิ่มเติม ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๖

การรถไฟ ฯ จะตั้งกรรมการขึ้นสอบคัดเลือก แ่ดากำหนด
เวลาไม่เกิน ๒ ปี จะต้องผ่านการสอบจากสถาบันภาษา
ที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละประเทศ ^{๓๕}

๑.๒ ผู้มีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นประจำแผนกหรือเทียบเท่าขึ้นไป แต่ไม่ถึง
ชั้นหัวหน้ากอง ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้ คือ

ก. เป็นพนักงานประจำในการรถไฟ ฯ ดำรงตำแหน่งชั้นประจำ
แผนก หรือเทียบเท่าขึ้นไป แต่ไม่ถึงชั้นหัวหน้ากองมาแล้วไม่
น้อยกว่า ๓ ปีบริบูรณ์

ข. อายุไม่เกิน ๕๐ ปี นับถึงวันต้นของปีที่จะมีการส่งไปศึกษา
หรือปฏิบัติงาน เว้นแต่ใค่อนมีมติเป็นกรณีพิเศษ

ค. มีร่างกายสมบูรณ์ โดยมีใบรับรองจากนายแพทย์ของการรถไฟฯ
ง. มีความรู้ภาษาของประเทศที่จะไปฝึกงานและปฏิบัติงาน

๑.๓ ผู้ที่ได้รับทุนของรัฐบาลต่างประเทศหรือทุนอื่นใด โดยเฉพาะผู้
ที่การรถไฟ ฯ ส่งตัวไปรับการคัดเลือก เพื่อไปศึกษาวิชาหรือปฏิบัติงาน ณ ต่างประเทศ โดย
สาขาวิชาหรือชนิดของงานเป็นประโยชน์แก่การรถไฟ ฯ และทุนที่ได้รับนั้นไม่พอแก่การใช้จ่าย
อันจำเป็นในการไปศึกษาหรือปฏิบัติงาน การรถไฟ ฯ จะพิจารณาให้ทุนช่วยเหลือ ความที่
เห็นสมควรภายในกำหนดเวลาของทุนที่พนักงานผู้นั้นได้รับ

๒. พนักงานชั้นผู้ใหญ่ ได้แก่พนักงานของการรถไฟ ฯ ตั้งแต่ชั้นหัวหน้ากองหรือ
เทียบเท่าขึ้นไป ไม่กำหนดอายุ ผู้ว่าการจะได้พิจารณาคัดเลือกให้ไปปฏิบัติงานโดยพิจารณาตาม
เหตุผลและความจำเป็น กำหนดเวลาคราวละไม่เกิน ๖ เดือน

^{๓๕} ระเบียบการจัดส่งนักเรียนหรือพนักงานของการรถไฟ ฯ ไปศึกษา ฝึกงาน และปฏิบัติงาน
ณ ต่างประเทศ และการให้ทุนศึกษาภายในประเทศแก้ไขเพิ่มเติม , ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน
๒๕๑๒, ข้อ ๑

การส่งพนักงานไปศึกษาต่อและอบรม ณ ต่างประเทศ การรถไฟ ฯ นิยมส่งไป โดยทุนของการรถไฟ ฯ มากกว่าเงินทุนอื่น ฝ่ายและสำนักงานจะจัดทำโครงการส่งพนักงาน ของการรถไฟ ฯ ไปศึกษา ฝึกงาน หรือทำงานในต่างประเทศ ส่งถึงฝ่ายธุรการ ภายในวันที่ ๓๑ มีนาคมของทุกปี โครงการของแต่ละปีให้ระบุ เหตุผล ความจำเป็น ประเภท บุคคล ประเทศสาขาวิชาหรือชนิดของงาน จำนวนบุคคล ระยะเวลาที่จะให้ทุนศึกษาฝึกงาน หรือทำงาน และรายละเอียดอื่น ๆ อันจำเป็น เพื่อนำเสนอผู้ว่าการให้เป็นผู้พิจารณาอนุมัติ ตามที่เห็นสมควร

ตารางที่ ๓ จำนวนพนักงานที่ไปศึกษาต่อและฝึกอบรม ณ ต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๔

พ.ศ.	พนักงานชั้นผู้ใหญ่	พนักงานชั้นผู้น้อย	รวม
๒๕๐๘	๓๖	๑๕	๕๐
๒๕๐๙	๑๔	๓๖	๕๐
๒๕๑๐	๒๒	๒๖	๔๘
๒๕๑๑	๑๖	๓๐	๔๖
๒๕๑๒	๒๓	๒๐	๔๓
๒๕๑๓	๓๑	๓๑	๖๒
๒๕๑๔	๙	๑๒	๒๑

ที่มา : สมุดสถิติการส่งพนักงานรถไฟไปศึกษาต่อ และฝึกอบรม ณ ต่างประเทศ โดย ทุนของการรถไฟ ฯ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๑๔

สรุป

ตามที่ได้อธิบายมาในบทนี้ สรุปได้ว่า การสรรหาบุคคลเข้าทำงานของการรถไฟ ฯ เริ่มกระบวนการตั้งแต่การรับสมัคร การคัดเลือก การสอบคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การทดลองปฏิบัติราชการ ซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกับของราชการ แม้ว่าในรายละเอียดจะพบว่ามีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่นในคุณสมบัติของผู้สมัคร การทดลองปฏิบัติงาน ทั้งนี้ เป็นเพราะการรถไฟ ฯ เคยดำรงฐานะเป็น " กรมรถไฟ " ทำให้เกิดความเคยชินกับระบบราชการ การกำหนดหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่จึงคล้ายคลึงกับทางราชการ

สำหรับการฝึกอบรม มีความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ เพื่อฝึกหัดคนให้เข้าปฏิบัติงานในการรถไฟ ฯ และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพให้แก่พนักงานที่ทำงานอยู่การรถไฟ ฯ จึงได้จัดให้มีการอบรมหลายแบบ เช่น การอบรมของสำนักงานศูนย์การฝึก การอบรมในสถาบันอื่น ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศ แต่การอบรมที่จัดเป็นประจำ ได้แก่การอบรมของสำนักงานศูนย์การฝึก โดยได้รับความร่วมมือจากฝ่ายและสำนักงานในการส่งพนักงานมารับการอบรม นอกจากนั้นการอบรมหลักสูตรราชการเคินรถ ยังส่งผลไปถึงการเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง จึงเป็นเหตุจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้พนักงานเห็นความสำคัญของการฝึกอบรม